

РОЗДІЛ 3 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА

УДК 376.1-056.264:373.2

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2025.1.24>

Ірина БРУШНЕВСЬКА

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43025

ORCID: 0000-0002-3381-6490

Бібліографічний опис статті: Брушневська, І. (2025). Психолінгвістичні механізми формування складової структури слів у дошкільників із загальним недорозвитком мовлення. *Acta Paedagogica Volynienses*, 1, 169–175, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.1.24>

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ СКЛАДОВОЇ СТРУКТУРИ СЛІВ У ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ

У статті представлено аналіз особливостей формування складової структури слів у дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення. Вказано на складність та поетапність цього процесу, залежність від актуального рівня розвитку мовленнєвої діяльності. Зазначено, що психолінгвістичні механізми формування складової структури слів в онтогенезі звичайного розвитку дитини зумовлено постійною потребою у здійсненні комунікативних намірів, відбувається у тісній взаємодії та взаємозалежності. Охарактеризовано виявлені механізми порушень, вказано на їх взаємообумовленість. Представлено основні методичні засади та результати проведення діагностичного дослідження рівня сформованості складової структури слів у дітей із типовим розвитком та загальним недорозвитком мовлення. Репрезентовані результати свідчать про низьку концентрацію довільної слухової уваги, слухової пам'яті, недорозвиток фонематичних уявлень, ймовірного прогнозування на складовому рівні мовленнєвої діяльності, недостатній обсяг активного словника дітей, мінімальний комунікативний досвід використання різнопланових слів. Все це є причиною несформованості готовності дітей до оволодіння звуковим аналізом і синтезом слів, нормативною складовою структурою слів, може слугувати причиною потрапляння таких дітей у групу ризику щодо виникнення дислексій і дисграфій. Обґрунтовано доцільність розробки та впровадження у систему корекційної роботи методики формування комунікативного компонента мовленнєвої діяльності дітей із загальним недорозвитком мовлення. Реалізація основних положень методики планується та здійснюється у відповідності до ключових критеріїв та показників сформованості комунікативного компонента мовленнєвої діяльності. У корекційній роботі з дітьми із загальним недорозвитком мовлення за мету ставиться формування стійкої системи пізнавальних навичок, мовленнєвих знань, комунікативного досвіду, удосконалення навичок застосування операцій складового ймовірного прогнозування на невербальному та вербальному рівнях. Важливим компонентом роботи є розширення діапазону комунікативної взаємодії, яка включає у себе уміння аналізувати власні та чужі мовленнєві дії, переносити набуті раніше комунікативні навички в аналогічні ситуації.

Ключові слова: мовленнєва діяльність; діти дошкільного віку; загальний недорозвиток мовлення; діагностика; складова структура слова; методика формування.

Iryna BRUSHNEVSKA

PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Special and Inclusive Education, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0002-3381-6490

To cite this article: Brushnevskaya, I. (2025). Psykholinhvistychni mekhanizmy formuvannia skladovoi struktury sliv u doshkilnykiv iz zahalnym nedorozvytkom movlennia [Psycholinguistic mechanisms of formation of syllable structure of words in preschoolchildren with general speech underdevelopment]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 1, 169–175, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.1.24>

PSYCHOLINGUISTIC MECHANISMS OF FORMATION OF SYLLABLE STRUCTURE OF WORDS IN PRESCHOOLCHILDREN WITH GENERAL SPEECH UNDERDEVELOPMENT

The article presents an analysis of the features of the formation of the component structure of words in preschool children with general speech underdevelopment. The complexity and stage-by-stage nature of this process, dependence on the current level of development of speech activity are indicated. It is noted that the psycholinguistic mechanisms of the formation of the component structure of words in the ontogenesis of the normal development of a child are due to the constant need to implement communicative intentions, occur in close interaction and interdependence. The identified mechanisms of violations are characterized; their interdependence is indicated. The main methodological principles and results of conducting a diagnostic study of the level of formation of the component structure of words in children with typical development and general speech underdevelopment are presented. The presented results indicate a low concentration of voluntary auditory attention, auditory memory, underdevelopment of phonemic representations, probable prediction at the component level of speech activity, insufficient volume of the active vocabulary of children, minimal communicative experience of using diverse words. All this is the reason for the lack of readiness of children to master the sound analysis and synthesis of words, the normative component structure of words, and may serve as a reason for such children to fall into the risk group for the occurrence of dyslexia and dysgraphia. The feasibility of developing and implementing into the correctional work system a methodology for the formation of the communicative component of speech activity of children with general speech underdevelopment is substantiated. The implementation of the main provisions of the methodology is planned and carried out in accordance with the key criteria and indicators of the formation of the communicative component of speech activity. In correctional work with children with general speech underdevelopment, the goal is to form a stable system of cognitive skills, speech knowledge, communicative experience, and improve the skills of applying operations of composite probabilistic prediction at the non-verbal and verbal levels. An important component of the work is expanding the range of communicative interaction, which includes the ability to analyze one's own and others' speech actions, and to transfer previously acquired communicative skills to similar situations.

Key words: *speech activity; preschool children; general speech underdevelopment; diagnostics; component structure of the word; formation method.*

Актуальність проблеми. Актуальним критерієм визначення рівня сформованості життєвої компетентності дитини дошкільного віку є її мовленнєва активність у різних сферах життєдіяльності. Це пов'язано, насамперед, з умінням встановлювати мовленнєву взаємодію з оточуючими людьми, використовувати комунікацію для задоволення власних фізіологічних та пізнавальних потреб, використовувати навички грамотного структурування і висловлення своїх думок.

Формування мовленнєво-комунікативної полікомпетентності потребує особливих підходів стосовно дітей, що мають порушення мовленнєвої діяльності різного генезису. Найбільш чисельну та різноаспектну групу складають дошкільники із загальним недорозвитком мовлення.

Сучасні наукові тенденції дослідження загального недорозвитку мовлення у дітей неможливі без розуміння та використання інтеграції психологічних, психолінгвістичних та нейропсихологічних підходів до визначення патологічних механізмів та структури цієї форми мовленнєвого дизонтогенезу. Вона демонструє зміщення акцентів із вивчення лінгвістичної феноменології недоліків на виявлення дефіцитарних та збережених ланок і рівнів психічної діяльності, співвідношення мовленнєвих та немовленнєвих

компонентів у структурі мовленнєво-мисленнєвої діяльності, моделювання психолого-лінгвістичних і нейропсихологічних механізмів компенсаційно-пропедевтичного впливу.

Сьогодні ця актуальна проблема вимагає подальшого поглибленого вивчення, оскільки недоліки мовлення суттєво деформують мовну особистість дитини, ускладнюють її взаємовідносини з оточуючими, негативно впливають на її характер, породжують невпевненість дошкільника у власних силах. Оскільки нормативне формування та використання складової структури слова є однією із базових передумов формування мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку, вважаємо за необхідне проаналізувати особливості її становлення та функціонування у запропонованій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як свідчать дослідження Е. Данілавічюте, О. Мартинчук, Ю. Рібцун, Є. Собонович, В. Тищенко, Л. Трофименко та інших науковців, вплив негативних ендо- та екзогенних факторів різного генезису на організм дитини спричинюють порушення мовленнєвої функції, в основі яких – недостатня сформованість як лінгвістичного, так і комунікативного компонентів мовленнєвої діяльності, що виражаються у неправильному використанні мов-

ленневих елементів у процесі словотвору, розумінні складних граматичних категорій, побудові різних граматичних конструкцій під час висловлювання (Данілавічюте, Трофименко, Рібцун, 2022; Мартинчук, 2011; Соботович, 2002, 2004; Тищенко, 2013).

Більшість наукових розвідок з проблеми розвитку мовленнєвої діяльності дошкільників за умов звичайного онтогенезу (А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кононко, К. Крутій, Т. Піроженко, О. Савченко та ін.) та дизонтогенезу (Л. Андрусишина, Л. Бартенева, З. Ленів, Н. Пахомова, Ю. Рібцун, Є. Соботович, В. Тарасун, В. Тищенко, Л. Трофименко, М. Шеремет, С. Forlin, Т. Loreman, U. Sharma, J. Walsh, L. Wilson та ін.) зосереджена на розвитку здебільшого її лінгвістичного компонента, елементом якого є складова структура слова (Forlin, 2010; Sharma, 2012).

Однак, ми пропонуємо розглянути процес становлення складової структури слів у площині формування комунікативного компонента мовленнєвої діяльності – з позицій комунікативно обумовленої необхідності її використання дітьми у процесі міжособистісного спілкування.

Мета дослідження – аналіз стану сформованості складової структури слова у дітей із загальним недорозвитком мовлення, визначення механізмів подолання недоліків її використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно концепції, запропонованої Є. Соботович, лінгвістичний компонент мовленнєвої діяльності спрямований на засвоєння мови, а комунікативний – на її використання в актах комунікації (Соботович, 2002). Науковиця у своїх дослідженнях зазначала, що розглядати лінгвістичний компонент мовленнєвої діяльності можна як певний обсяг мовних знань, мовну компетенцію, яка формується в процесі оволодіння мовою та без якої володіння нею є неможливим. Згідно вчення Є. Соботович, лінгвістичний компонент мовленнєвої діяльності спрямований на засвоєння дитиною мови і включає в себе такі складові, як:

- розуміння мовлення;
- фонетико-фонематична складова;
- лексико-граматичну складову;
- зв'язне мовлення.

Без достатнього розвитку та оволодіння цими складовими оволодіння мовленням є неможливим.

До складу фонетико-фонематичної складової мовленнєвої діяльності належать фонематичне

сприймання, стан звуковимови, складова структура слів, сформованість просодичних компонентів, слуховий контроль, фонематичні уявлення.

Процес засвоєння складової структури слів в онтогенезі мовленнєвої діяльності є складним, тому навіть у дво- трирічному віці складова структура багатоскладових слів у мовленні дитини із звичайним мовленнєвим розвитком є порушеною (спрощення структури шляхом опускання складів з середини слова). На це вказують Л. Андрусишина, Ю. Рібцун (Андрусишина, 2013: 25; Рібцун, 2011).

Однак, надалі в процесі щоденної мовленнєвої діяльності ці помилки усуваються. Нагальна потреба у щоденній комунікативній взаємодії дітей з однолітками та дорослими зумовлює засвоєння слів різної складової структури. До закінчення п'ятого року життя дитина із звичайним мовленнєвим розвитком повністю оволодіває структурою чотирикладових слів.

Внаслідок порушень мовленнєво-рухового апарату дитини дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення, пов'язаних переважно з органічними ураженнями або недорозвитком певних відділів центральної нервової системи, виникають значні недоліки використання типової складової структури слів.

У дітей із загальним недорозвитком мовлення першого рівня здатність сприймати складову структуру слова ще не сформована. В активному мовленні переважають одно- та двоскладові звукокомплекси.

Найвні значні труднощі в оволодінні складовою структурою слова дітьми із другим рівнем загального недорозвитку мовлення (перестановка, заміна або пропуск складів). Це зумовлено низьким рівнем фонематичних (сенсорних) та артикуляційних (моторних) можливостей дитини, несформованістю фонематичного сприймання.

У більшості дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення третього рівня зберігаються порушення складової структури слова, що є причиною проблемного оволодіння звуковим аналізом і синтезом слів.

Для дошкільників із загальним недорозвитком мовлення четвертого рівня характерне незначне порушення фонетико-фонематичної складової мовленнєвої діяльності: недостатня диференціація звуків при нормативній звуковимові, персеверації, перестановки звуків і складів, парафазії, випускання складів, додавання звуків і складів.

З урахуванням існуючих психодіагностичних методик вивчення пізнавальної діяльності дітей (Палій, 2010 та ін.), спеціальних методик дослідження мовленнєвого розвитку дошкільників за умов онтогенезу та дизонтогенезу (Рібцун, 2011; Трофименко, 2007), нами обґрунтовано та розроблено діагностичний комплекс вивчення комунікативного компонента мовленнєвої діяльності дітей із загальним недорозвитком мовлення (Брушневська, Рібцун, 2023).

Експериментальне дослідження проводилося з дітьми із загальним недорозвитком мовлення третього рівня, які є вихованцями спеціалізованих логопедичних груп закладів дошкільної освіти (ЗДО) Луцької міської ради. Вони становили I групу.

Для порівняльного аналізу ці ж діагностичні проби проводилися з 107 дітьми п'ятого року життя ЗДО Луцької міської ради, що мають типовий мовленнєвий розвиток (II група).

Методика проведення діагностичних зрізів передбачає повідомлення дитині конкретного завдання, інструкції щодо його виконання, наявність стимульного матеріалу, варіанти допомоги дорослого, критерії оцінювання результату роботи. Діагностичні завдання пропонувалися дітям дозовано, з урахуванням реального стану показників мовленнєвого розвитку, у максимально зрозумілій формі. Зверталася увага на те, як дитина виконує запропоноване завдання: діє цілеспрямовано, звертається за допомогою, намагається самостійно долати труднощі. Аналізувався характер комунікативної взаємодії дитини з педагогом в процесі виконання завдання: розгорнутість звертань, коментарів, їхнє змістове наповнення, логічність побудови висловлювання.

У ході дослідження було використано яскраву доцільну наочність, іграшки природних кольорів, виготовлені з різних тактильних матеріалів. Добираючи конфліктні зображення або предмети для проведення проб, ми дотримувалися принципу схожості за ознаками до обстежуваних об'єктів.

Для з'ясування рівня сформованості складової структури слів дітей були запропоновані діагностичні завдання. Мовленнєвий матеріал до завдань добиралася індивідуально, з врахуванням рівня сформованості звуковимови. Наочний матеріал також добирався із врахуванням вікових меж обізнаності дітей.

Дослідження показало, що даний вид дизонтогенезу має стійкий характер і притаманний практично всім дітям із загальним недорозвитком мовлення в різній мірі (див. табл. 1).

Так, виконання завдання «Де живе склад?», яке мало на меті обстеження складової структури слів на матеріалі запропонованих предметних зображень, засвідчило, що 56,3 % дітей із загальним недорозвитком мовлення виявили достатній, а 43,7 % – низький рівень виконання завдання (у II групі у 60,6 % дітей – високий рівень, у 39,4 % – достатній). Було зафіксовано, що труднощі у дітей I групи виникали переважно при відтворенні складової структури складних для вимови слів (*тосмбус, весипед, темеметл*). Особливістю є те, що безпосереднє відтворення структури навіть трьох – чотирьохскладових слів за еталонним зразком педагога було наближеним до нього, а самостійне вживання даних слів у комунікативних висловлюваннях призводило до значного спотворення (*Мама темометом міяв теметулю – Мама термометром міряла температуру*).

Виконуючи завдання, діти із ЗНМ допускали такі помилки:

- порушення кількості складів (елізії, ітерації): *моток – молоток, вееспед – велосипед, телемомет – термометр, сакалянка – склянка;*
- порушення послідовності складів у слові (перестановки складів, сусідніх звуків у складах): *подімол – помідор, веселопед – велосипед;*
- спотворення структури окремих складів: *капуста – капуста, каништан – каштан, компот – компот;*
- контамінації (скорочення приголосних звуків при збігові): *палатула – температура, холодильник – холодильник.*

Таблиця 1

Результати дослідження рівня сформованості складової структури слів (у %)

	Відтворення складової структури слів			Невербальне складове прогнозування			Вербальне складове прогнозування		
	В.р	Д.р	Н.р	В.р	Д.р	Н.р	В.р	Д.р	Н.р
II група	60,6	39,4	0	68,3	31,7	0	40,3	59,7	0
I група	0	56,3	43,7	16,1	48,4	35,5	0	36,2	63,8

При виконанні проби діти I групи потребували розгорнутої допомоги дорослих: повторення інструкції до завдання, підказки першого складу, супутнє відстукування ритмічного малюнку слова. Не зважаючи на зауваження педагога не відволікалися від виконання завдання, діти з перебільшеною увагою розглядали малюнок, ставили недоцільні запитання, відволікалися на сторонні подразники.

Завдання «Де хвостик у слова?», «Один склад – багато слів» були спрямовані на виявлення рівня сформованості складового невербального прогнозування у дітей I та II груп на імпресивному рівні. Дітям пропонувалось за першим та останнім складом впізнати слово і показати його предметне зображення. Кращі результати виявило прогнозування цілісної складової структури слова за першим складом: у 16,1 % дітей із загальним недорозвитком мовлення – високий рівень, 48,4 % – достатній рівень, 35,5 % – низький рівень (у II групі у 68,3 % дітей – високий рівень, 31,7 % – достатній); дещо нижчі – за останнім складом: у 68,2 % дітей із загальним недорозвитком мовлення – достатній рівень, 31,8 % – низький рівень (у II групі у 64,5 % дітей – високий рівень, 35,5 % – достатній).

Дітям I групи складно було зрозуміти саму суть завдання, спрогнозувати цілісну звуко-складову структуру слова. Спочатку вони називали всі назви малюнків підряд, після акцентування уваги на пошуку слова із заданим першим складом – називали будь-які слова з цим складом, не співвідносячи їх з малюнками. Лише після повторного інструктажу діти адекватно шукали варіанти відповідей, шукаючи підтримки поглядом у педагога. Завдання полегшувалося тим, що серед запропонованих картинок лише одна відповідала заданим параметрам.

Рівень сформованості складового ймовірного прогнозування на експресивному рівні було запропоновано діагностувати на мовленнєвому матеріалі завдань «Впізнай слово» та «Вітер-пустунець». Результати виконання завдання (педагог називає перший або останній склад і пропонує назвати слово повністю з опорою на предметні зображення) засвідчують, що лише 36,2 % і 32,6 % дітей із загальним недорозвитком мовлення відповідно показали достатній рівень виконання завдання, а 63,8 % і 67,4 % – низький рівень (у II групі у 40,3 % і 42,4 % дітей відповідно – високий рівень, 59,7 % і 57,6 % – достатній).

Як бачимо, ці завдання викликали чималі труднощі в діагностованих обох груп навіть при наявності картинок-підказок. Діти потребували постійної допомоги дорослого у вигляді протягування заданого складу – таким чином діти утримували в пам'яті звуковий образ потрібного слова (*теееее.. – телефон, тееее... – телевизор, ммммм...ка – собака*). Якщо ж такої підказки не було, діти забували поставлене завдання і по кілька разів перепитували, який склад має бути першим або останнім у цьому слові. Це свідчить про низьку концентрацію довільної слухової уваги, слухової пам'яті, недорозвиток фонематичних уявлень. Ще однією причиною несформованості операції ймовірного прогнозування є недостатній обсяг активного словника дітей I групи, мінімальний комунікативний досвід використання різнопланових слів.

Найнижчі результати ми отримали при кількісному аналізі результатів завдання «Піжмурки із словом», яка передбачала доповнення середини слова ймовірним складом і називання повноцінного слова без опори на предметні зображення. Лише 28,2 % дітей із загальним недорозвитком мовлення показали достатній рівень, а 71,8 % – низький рівень виконання запропонованого завдання (у II групі у 28,7 % дітей – високий рівень, у 71,3 % – достатній).

Відсутність зорової підказки, недорозвиток слухового аналізу і синтезу, слухового контролю та ритму зумовили значні труднощі при прогнозуванні цілісного звукового образу слова. Діти додавали перший і останній склад, утворюючи нове слово (*мана, кова, векий*). Спостерігалось невмотивоване додавання випадкових складів, що призводило до утворення асемантичних слів (*магона, годива, комова*). Коли ж педагог повторював новоутворене слово і запитував, що воно означає, діти здивоване відповідали, що не знають. При повторній інструкції наголошувалось, що це слово знайоме дитині і позначає реальний предмет, пропонувалось пригадати слово, що схоже за звучанням і має таку ж кількість частинок (складів). Однак і ці підказки дозволили лише незначній кількості дітей із ЗНМ виконати завдання на достатньому рівні, тобто назвати слово із незначною допомогою дорослого.

Отже, несформованість операції складового ймовірного прогнозування на імпресивному та

експресивному рівнях обумовлене порушенням фонематичних процесів, акустико-просторових уявлень щодо звукового контуру слова, слухової уваги і контролю, недостатнім попереднім комунікативним досвідом використання зазначених мовних одиниць.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Результати проведеного дослідження показали, що у дошкільників із порушенням мовленнєвої діяльності зазвичай наявні значні труднощі в оволодінні складовою структурою слова (перестановка, заміна або пропуск складів, звуків). Це зумовлено низьким рівнем розвитку фонематичних (сенсорних) та арти-

куляційних (моторних) можливостей дитини, несформованістю фонематичного сприймання. Недоліки вимови звуків, порушення складової структури слова є причиною проблемного оволодіння звуковим аналізом і синтезом слів.

Перспективними напрямками подальших наукових розвідок є розроблення спеціальних методик діагностики та формування інших складових комунікативного компонента мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення, розроблення моделі професійної готовності майбутніх педагогів до здійснення прогностичної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрусишина, Л. Є. (2013). До питання про диференційну діагностику в логопсихології. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання*, 4, 23–27.
2. Брушневська, І. М., Рібцун, Ю. В. (2023). Психолого-педагогічна підтримка дітей п'ятого року життя із лексико-граматичними труднощами : навчально-методичний посібник. Луцьк. 240 с.
3. Данілавичюте, Е. А., Трофименко, Л. І., Ільяна, В. М., Рібцун, Ю. В., Мартинюк, З. С. and Грибань, Г. В. (2022). Психолінгвістичні дидактичні технології діагностики і подолання мовленнєвих порушень у молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення : навчально-методичний посібник. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, м. Київ, Україна. ISBN 978-966-189-640-5.
4. Мартинчук, О. В. (2011). Активізація мовленнєвої діяльності дітей раннього віку в освітньому просторі дошкільного навчального закладу. *Психолінгвістика*, 8, 59–65.
5. Палій, А. А. (2010). Дитяча психодіагностика. К. : Академвидав, 432 с.
6. Рібцун, Ю. В. (2011). Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ. К. : Освіта України, 294.
7. Соботович, Є. Ф. (2004). Психолінгвістична періодизація мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. *Теорія і практика сучасної логопедії*, 1, 2–19.
8. Соботович, Є. Ф. (2002). Концепції стандарту спеціальної освіти дітей дошкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку. *Дефектологія*, 1, 2–7.
9. Тищенко, В. В. (2013). Загальний недорозвиток мовлення: перспективи подальших досліджень. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Серія соціально-педагогічна*, 2, 396–405.
10. Трофименко, Л. І. (2007). Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ: Програмно-методичний комплекс. Київ : Актуальна освіта, 120 с.
11. Forlin, C., Slee, R., Rouse, M., Garner, P., Rose, R. and Ashman, A. (2010). Education for inclusion: changing paradigms. Workshop presented to: Inclusive and Supportive Education Congress (ISEC): Promoting Diversity and Inclusive Practice, Queen's University, Belfast.
12. Sharma, U., Loreman, T., & Forlin, C. (2012). Measuring teacher efficacy to implement inclusive practices: An international validation. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 12(1), 12–21.

REFERENCES:

1. Andrusyshyna, L. Ye. (2013). Do pytannia pro dyferentsiinu diahnostryku v lohopsykholohii [On the question of differential diagnostics in logopsychology]. *Defektolohiia. Osoblyva dytyna: navchannia i vykhovannia*, 4, 23–27 [in Ukrainian].
2. Brushnevskaya, I. M., Ribtsun, Yu. V. (2023). Psykholoho-pedahohichna pidtrymka ditei piatoho roku zhyttia iz leksyko-hramatychnymy trudnoshchamy [Psychological and pedagogical support for fifth-year-old children with lexical and grammatical difficulties] : navchalno-metodychnyi posibnyk. Lutsk. 240 s [in Ukrainian].
3. Danilavichyute, E. A., Trofymenko, L. I., Iliana, V. M., Ribtsun, Yu. V., Martyniuk, Z. S. and Hryban, H. V. (2022). Psykholinhvistychni dydaktychni tekhnolohii diahnostryku i podolannia movlennievkykh porushen u molodshykh shkoliariv z tiazhkymy porushenniamy movlennia [Psycholinguistic didactic technologies for diagnosing and overcoming speech disorders in younger schoolchildren with severe speech disorders] : navchalno-metodychnyi posibnyk. Instytut spetsialnoi

pedagogiky i psykholohii imeni Mykoly Yarmachenka NAPN Ukrainy, m. Kyiv, Ukraina. ISBN 978-966-189-640-5 [in Ukrainian].

4. Martynchuk, O. V. (2011). Aktyvizatsiia movlennievoi diialnosti ditei rannoho viku v osvithomu prostori doshkilnoho navchalnoho zakladu [Activation of speech activity of young children in the educational space of a preschool educational institution]. *Psykholinhvistyka*, 8. 59–65 [in Ukrainian].

5. Palii, A. A. (2010). Dytiacha psykhotodnostyka [Child psychodiagnostics]. K. : Akademvydav, 432 s. [in Ukrainian].

6. Ribtsun, Yu. V. (2011). Korektsiine navchannia z rozvytku movlennia ditei molodshoho doshkilnoho viku iz ZNM [Correctional training for the development of speech of younger preschool children with GSU]. K. : Osvita Ukrainy. 294 [in Ukrainian].

7. Sobotovych, Ye. F. (2004). Psykholinhvistychna periodyzatsiia movlennievoho rozvytku ditei doshkilnoho viku [Psycholinguistic periodization of speech development of preschool children]. *Teoriia i praktyka suchasnoi lohopedii*, 1, 2–19 [in Ukrainian].

8. Sobotovych, Ye. F. (2002). Kontseptsii standartu spetsialnoi osvity ditei doshkilnoho viku z porushenniamy movlennievoho rozvytku [Concepts of the standard of special education for preschool children with speech disorders]. *Defektolohiia*, 1, 2–7 [in Ukrainian].

9. Tyshchenko, V. V. (2013). Zahalnyi nedorozvytok movlennia: perspektyvy podalshykh doslidzhen [General speech underdevelopment: prospects for further research.]. *Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Seriia sotsialno-pedahohichna*, 2. 396–405 [in Ukrainian].

10. Trofymenko, L. I. (2007). Korektsiine navchannia z rozvytku movlennia ditei serednoho doshkilnoho viku iz ZNM [Corrective training in speech development of middle preschool children with GSU] : Prohramno-metodychnyi kompleks. Kyiv : Aktualna osvita. 120 s. [in Ukrainian].

11. Forlin, C., Slee, R., Rouse, M., Garner, P., Rose, R. and Ashman, A. (2010). Education for inclusion: changing paradigms. Workshop presented to: Inclusive and Supportive Education Congress (ISEC): Promoting Diversity and Inclusive Practice, Queen's University, Belfast.[in English].

12. Sharma, U., Loreman, T., & Forlin, C. (2012). Measuring teacher efficacy to implement inclusive practices: An international validation. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 12(1), 12–21 [in English].